

RAPPORT:

Den geografiske placering af videregående uddannelser i Danmark

Danmark
på Vippen

Danmark på Vippen, oktober 2016

For vækst, velstand og lige vilkår i hele Danmark

Degnemosen 1
8740 Brædstrup
www.danmarkpaavippen.dk

Titel: Den geografiske placering af videregående uddannelser i Danmark
ISBN 978-87-998460-1-6

Kontakt:

Martin Ø. Carstensen, kommunikationschef
Tlf.: +45 23 71 00 43
E-mail: martin@danmarkpaavippen.dk

Udgiver: Landsforeningen Danmark på Vippen, oktober 2016

Forfattere: Martin Ø. Carstensen, Bjarke Ahm og Bettina Rasmussen

Fotos: VIA University College

Layout: Danske Andelskassers Bank A/S

Rapportens layout og tryk er sponsoreret af Danske Andelskassers Bank A/S

Danmark på Vippen er en partipolitisk neutral landsforening, der kæmper for vækst, velstand og lige vilkår i hele Danmark. Vi ønsker en debat om Danmarks fremtid baseret på fakta. Derfor er vores fornemste opgave at analysere, dokumentere og formidle viden om, hvordan vi skaber balance i Danmark – til gavn for hele landet.

Indholdsfortegnelse

1.	Sammenfatning	4
2.	Den geografiske fordeling af uddannelsespladser	7
	2.1. Fordelt på kommuner	7
	2.2. Fordelt på regioner	11
	2.3. Udvikling i antallet af uddannelsespladser.....	13
	2.3.1. Udviklingen de seneste 7 år.....	13
	2.3.2. Udviklingen fra 2015 til 2016.....	16
3.	Befolkningens uddannelsesbaggrund	18
4.	Hvorfor er det nødvendigt med større regional dækning af uddannelsespladser?.....	20
	4.1. Lokale/regionale uddannelser sikrer forsyningen til det lokale/regionale arbejdsmarked.....	20
	4.2. Færre får en videregående uddannelse, hvis de ikke udbydes i nærheden af de unges bopæl.....	23
	4.3. Kvaliteten på de små uddannelsesudbud er god.....	23
	4.4. Decentralisering af uddannelser giver økonomisk gevinst	24
5.	Hvordan sikrer man flere uddannelser regionalt?	25
	5.1. Danmark skal lære af nabolandene	25
	5.1.1. Norge – god tilgang til uddannelse	25
	5.2.2. Målret uddannelser til kvinder	28
	5.3. Diskuter akkrediteringskravene.....	28
6.	Politisk opbakning	30

1. Sammenfatning

I denne rapport dokumenterer vi på baggrund af tal fra Uddannelses- og Forskningsministeriet samt Danmarks Statistik, hvordan den geografiske placering af de videregående uddannelser og fordelingen af uddannelsespladserne er i 2016.

Arbejdet med rapporten har understreget en række af de konklusioner, Danmark på Vippen har draget i forbindelse med en række af vores andre undersøgelser: På trods af mere end 50 års enighed mellem alle de politiske partier om at skabe en bedre balance i Danmark er vi også på uddannelsesområdet blevet stadig mere skævvredet til fordel for de store byområder og til ulempe for de områder af Danmark, hvor den anden halvdel af danskerne bor. Dette er en tikkende bombe under den danske velfærdsstat, da vores beregninger viser, at 80 % af uddannelsespladserne på de videregående uddannelser – herunder universiteter, professionshøjskoler og erhvervsakademier - i dag ligger i de fire store byområder, alt imens danske virksomheder uden for de fire store byområder producerer næsten hele vores overskudsgivende nettoeksport. Når vi så yderligere kan slå fast, at størstedelen af de færdiguddannede fra disse uddannelser bliver i de områder, hvor de er uddannede, er Danmark ved at skabe sig en situation, hvor vi tvinger de eksporterende virksomheder til at flytte ud af landet for at finde den nødvendige arbejdskraft.

Dette er opskriften på en fremtidig katastrofe, det er opskriften på et fattigt land, og det er endnu en dokumentation for, at Slotsholmens regneark entydigt og automatisk kun forholder sig til deres regnemodellers omkostningsside, men ikke ser på både fordele og ulemper ved den automatiske centralisering, der trækker Danmark mere og mere skævt, som her dokumenteret på uddannelsesområdet.

De overordnede konklusioner i rapporten lyder:

- 59 af landets 98 kommuner kan ikke tilbyde én eneste videregående uddannelse til deres borgere.
- 39 af landets 98 kommuner kan tilbyde en eller flere videregående uddannelser, men for over halvdelen med et årligt optag på under 500 studerende.
- 80 % af uddannelsespladserne på de videregående uddannelser ligger i hovedstadsområdet, Aarhus, Odense og Aalborg.
- 95,5 % af uddannelsespladserne på universiteterne, 70 % af uddannelsespladserne på erhvervsakademierne og 67 % af uddannelsespladserne på professionshøjskolerne er placeret i hovedstadsområdet, Aarhus, Odense og Aalborg.
- 85 af landets 98 kommuner har ingen eller højst 10 uddannelsespladser pr. 1000 indbyggere.
- Det samlede antal af uddannelsespladser på de videregående uddannelser er steget med 19.941 fra 2009 til 2016. 80 % af alle nye uddannelsespladser fra 2009 til 2016 er blevet oprettet i hovedstadsområdet, Aarhus, Odense og Aalborg.
- Fem kommuner, København, Lyngby-Taarbæk, Odense, Aalborg og Roskilde, har fået markant flere uddannelsespladser fra 2015 til 2016, mens en række mindre kommuner har fået færre uddannelsespladser. Dermed går udviklingen i retning af mere centralisering.

Herudover peger rapporten på, at befolkningens uddannelsesbaggrund i høj grad afspejler placeringen af uddannelsesinstitutionerne. Eksempelvis har 35 % af befolkningen i Frederiksberg Kommune en videregående uddannelse, mens kun 10 % af borgerne i Lolland Kommune og Langeland Kommune har en videregående uddannelse.

I rapporten giver vi også et overblik over, hvorfor det er nødvendigt med flere uddannelsespladser uden for de store byer. Her peger undersøgelsen blandt andet på, at:

- Regionale uddannelser sikrer forsyningen til det lokale/regionale arbejdsmarked, fordi størstedelen af dimittenderne fra de videregående uddannelser bliver boende i det område, de studerer i, efter endt studie.
- Hvis vi skal sikre forsyningen af højtuddannet arbejdskraft til virksomheder uden for de store byer, som p.t. oplever stor mangel på netop den form for arbejdskraft, er det nødvendigt, at vi decentraliserer flere videregående uddannelser.
- Uddannelseskvaliteten på de mindre uddannelsesudbud er dokumenteret på højde med de store uddannelsesudbud.
- Studier fra Sverige viser, at decentralisering af de videregående uddannelser giver en økonomisk gevinst – blandt andet fordi de er med til at give permanent beskæftigelse i de berørte regioner, og at den højtuddannede arbejdsstyrke er med til at tiltrække andre økonomiske aktiviteter.

På den baggrund peger vi i rapporten på, at Folketinget bør kigge mod Norge, som i mange år med succes har decentraliseret de videregående uddannelser ud fra tanken om, at uddannelsesudbuddet skal sikre, at der er arbejdskraft til hele landet. Undersøgelsen har også gjort det muligt for os at komme med en række konkrete løsnings- og handlingsforslag, der vil sikre Danmark en bedre balance og højere velstand. Vi foreslår konkret, at Danmark fremadrettet fokuserer mere på, at:

- Se på udbuddet af videregående uddannelser fra et regionalt perspektiv. På den baggrund foreslår vi, at kommuner, virksomheder og de øvrige medlemmer i regi af de regionale vækstfora løbende kortlægger det aktuelle og fremtidige behov for, hvilke typer af uddannelser/arbejdsmarkedsprofiler der er behov for i de enkelte områder.
- Oprette såkaldte Pop-up-uddannelser. Her opretter man en videregående uddannelse, når der er et behov for bestemte profiler i et område. Det kan være en del af løsningen på den manglende højtuddannede arbejdskraft uden for de store byer.
- Målrette flere uddannelser til kvinder uden for de store byer, da vi i øjeblikket har et stort problem med mænd, der bliver efterladt i områderne væk fra de store byer, hvor kvinderne i høj grad søger hen for at tage en videregående uddannelse.
- Justere akkrediteringskravene i erkendelse af konklusionerne om, at små uddannelser er på højde med de store. I dag har flere små udbud svært ved at opnå fuld akkreditering, blot fordi de er små. Vores undersøgelse og erfaringerne fra Norge og Sverige tyder på, at Slotsholmen også her arbejder ud fra regneark, der automatisk konkluderer, at stort er godt, og småt er skidt. Virkeligheden er dog ofte, at små miljøer giver fordele, der læringsmæssigt opvejer de fordele, de store miljøer statistisk set har. Hvis der er tydelig efterspørgsel på en bestemt type af uddannelse i et bestemt område, foreslår vi derfor, at det i højere grad bør indgå som et element i vurderingen. Derudover lægger vi også op til, at de forskellige uddannelsesinstitutioner bliver bedre til at samarbejde, så de på den måde kan opnå fuld akkreditering.

Danmark på Vippen afslutter rapporten med en opfordring til, at Folketinget i langt højere grad fokuserer på, at der skal være bedre uddannelsesmuligheder i hele Danmark. I en spørgeskemaundersøgelse, som Danmark på Vippen foretog under sidste års valgkamp, svarede 82 % af folketingskandidaterne, at de i denne valgperiode vil arbejde for, at der kommer flere videregående uddannelser uden for de etablerede universitetsbyer. Derfor forventer vi også, at spørgsmålet bliver taget op i Folketinget i det kommende år.

2. Den geografiske fordeling af uddannelsespladser

På baggrund af tal fra Uddannelses- og Forskningsministeriet samt Danmarks Statistik har Danmark på Vippen regnet på, hvordan den geografiske fordeling af uddannelsespladser på de videregående uddannelser – universiteter, professionshøjskoler og erhvervsakademier – er i Danmark.

2.1. Fordelt på kommuner

Der blev i 2016 optaget i alt 66.439 studerende på de videregående uddannelser fordelt på 39 af landets 98 kommuner:

Figur 1: Antallet af studerende optaget på en videregående uddannelse i 2016 fordelt på kommuner

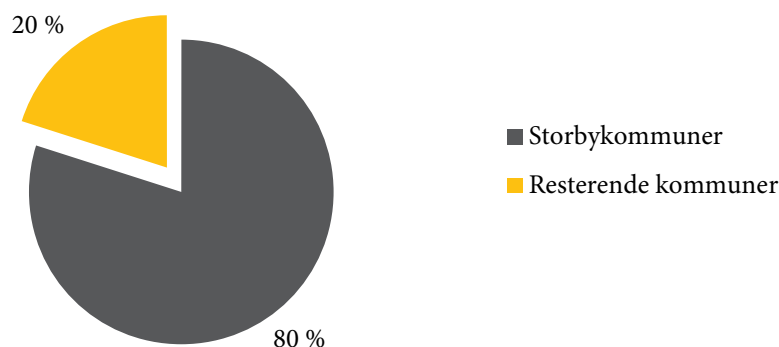
Kommune	Optaget i 2016	Kommune	Optaget i 2016
København	16.251	Svendborg	375
Aarhus	12.094	Guldborgsund	363
Odense	7.249	Hjørring	361
Aalborg	6.740	Haderslev	351
Frederiksberg	3.590	Aabenraa	326
Roskilde	3.385	Køge	244
Lyngby-Taarbæk	2.773	Sorø	234
Esbjerg	1.706	Vordingborg	177
Kolding	1.169	Skive	163
Slagelse	1.046	Mariagerfjord	149
Horsens	1.008	Bornholm	129
Herning	883	Ikast-Brande	118
Næstved	792	Norddjurs	116
Vejle	761	Thisted	110
Hillerød	753	Frederikshavn	98
Holstebro	684	Fredericia	66
Randers	607	Favrskov	57
Viborg	551	Lemvig	47
Sønderborg	503	Fredensborg	30
Silkeborg	380	I alt	66.439

Kilde: Beregning foretaget på baggrund af tal fra Uddannelses- og Forskningsministeriet

På trods af at de videregående uddannelser overordnet er placeret rundt om i hele Danmark, befinder hele 80 % af uddannelsespladserne sig i hovedstadsområdet¹, Aarhus, Odense og Aalborg – her betegnet som storbykommuner.

1 'Hovedstadsområdet' er betegnelsen for de 34 hovedstadskommuner, som selv betegner sig som sådanne herunder hele Region Hovedstaden (minus Bornholm), Roskilde, Lejre, Greve, Solrød, Køge og Stevn

Figur 2: Procentvis fordeling af uddannelsespladser på de videregående uddannelser

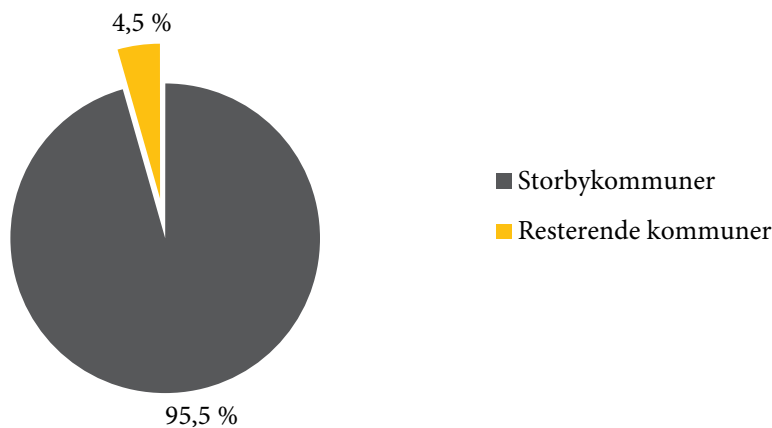

Kilde: Beregning foretaget på baggrund af tal fra Uddannelses- og Forskningsministeriet

Den geografiske skævdning understreges yderligere ved, at 59 af Danmark 98 kommuner altså ikke er i stand til at tilbyde deres unge én eneste uddannelsesplads på universiteter, professionshøjskoler eller erhvervsakademier.

Hvis vi kigger på universitetsuddannelserne isoleret set, befinder 95,5 % af uddannelsespladserne sig i en af storbykommunerne:

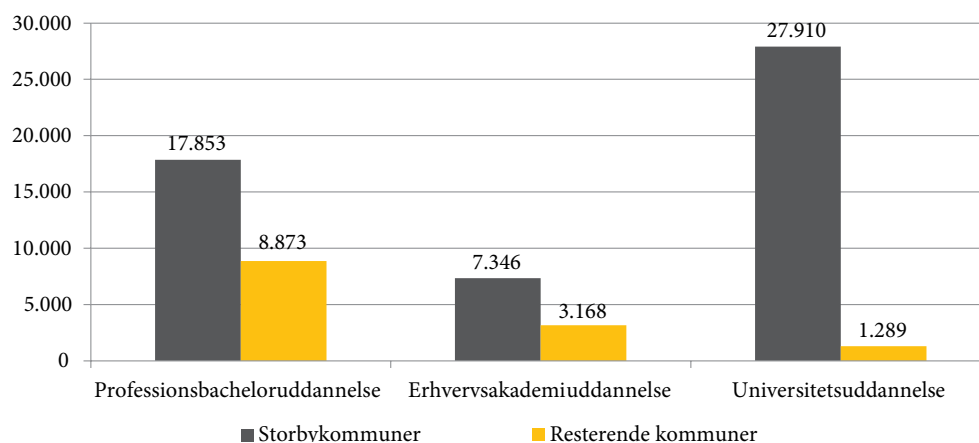
Figur 3: Procentvis andel af optag i 2016 på universiteterne fordelt på kommuneniveau

Kilde: Beregning foretaget på baggrund af tal fra Uddannelses- og Forskningsministeriet

På professionshøjskolerne er 67 % og på erhvervsakademierne 70 % - eller hvad der svarer til over 2/3 - af alle uddannelsespladser placeret i storbykommunerne. Det er et voldsomt misforhold set i lyset af, at størstedelen af de virksomheder og arbejdspladser, disse uddannelser henvender sig til, og som er rygraden i Danmarks eksport, befinder sig uden for storbykommunerne. Det vender vi tilbage til i afsnit 4 og 5.

Figur 4: Samlet antal optag i 2016 på de videregående uddannelser fordelt efter uddannelsestype

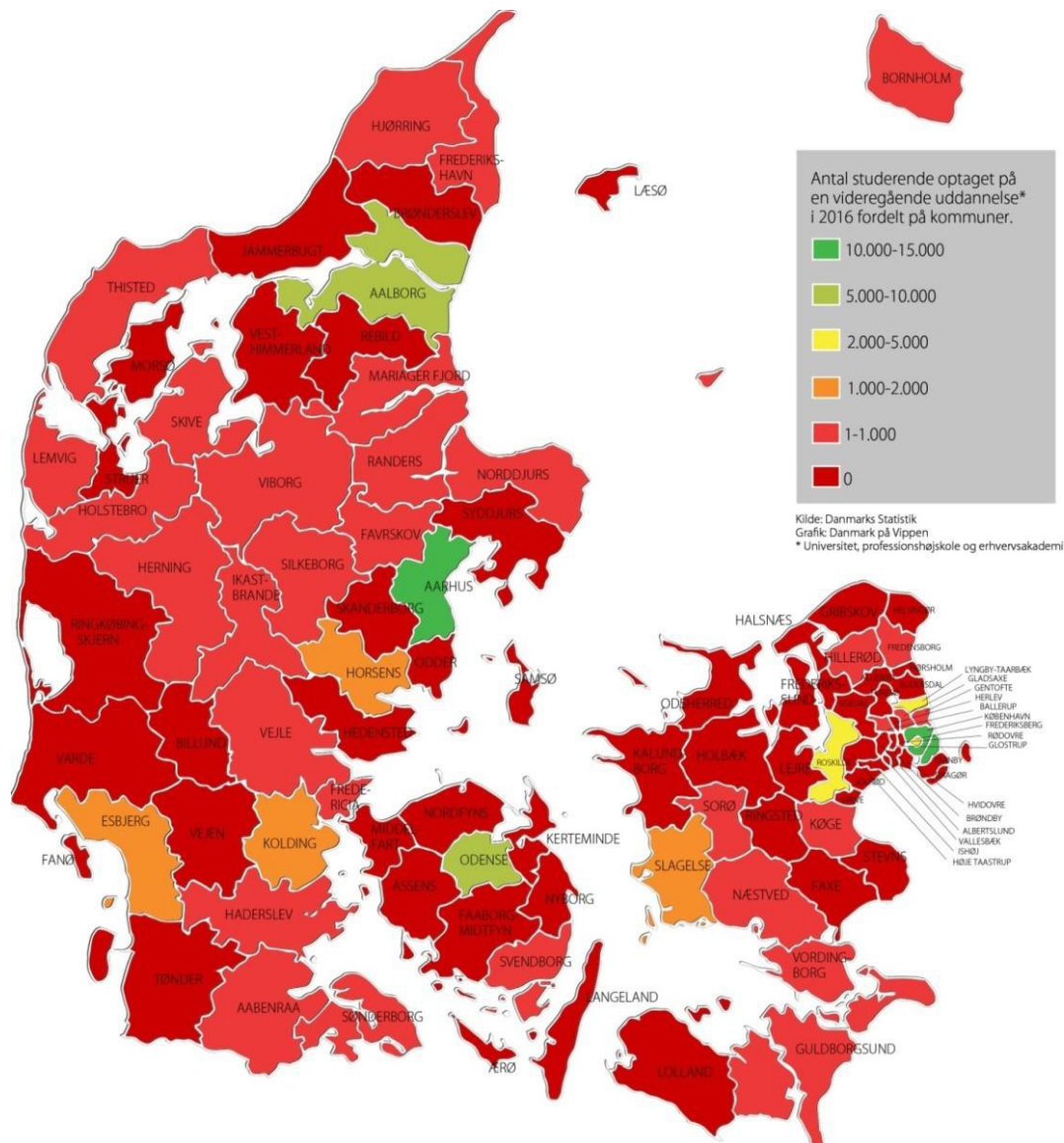

Kilde: Beregning foretaget på baggrund af tal fra Uddannelses- og Forskningsministeriet

Zoomer vi ud og kigger på et kort over, hvor uddannelsespladserne på de videregående uddannelser geografisk er placeret i Danmark (figur 5), er det tydeligt, hvordan store dele af specielt Vestjylland, Sønderjylland, Fyn, Sjælland og Lolland-Falster enten har få eller ingen uddannelsespladser:

Figur 5: Antal studerende optaget på en videregående uddannelse i 2016 fordelt på kommuner

Kilde: Beregning foretaget på baggrund af tal fra Uddannelses- og Forskningsministeriet og Danmarks Statistik

At de videregående uddannelser centrerer i storbykommunerne understreges endnu en gang, hvis vi kigger på fordelingen af uddannelsespladser på de videregående uddannelser pr. 1000 indbyggere (se figur 6). Her bliver det understreget, at den skæve fordeling af uddannelsespladser ikke kan forklares med, at antallet af indbyggere er meget større i de kommuner, hvor størstedelen af uddannelserne ligger:

Figur 6: Uddannelsespladser på de videregående uddannelser i 2016 pr. 1000 indbyggere fordelt på kommuner

Kommune:	Udd.pladser pr. 1000 indbyggere:	Kommune:	Udd.pladser pr. 1000 indbyggere:
Lyngby-Taarbæk	51	Hjørring	6
Roskilde	40	Randers	6
Odense	37	Svendborg	6
Aarhus	37	Viborg	6
Frederiksberg	34	Aabenraa	6
Aalborg	32	Køge	4
København	27	Mariagerfjord	4
Esbjerg	15	Silkeborg	4
Hillerød	15	Vordingborg	4
Slagelse	14	Bornholm	3
Kolding	13	Ikast-Brande	3
Holstebro	12	Norddjurs	3
Horsens	12	Skive	3
Herning	10	Frederikshavn	2
Næstved	10	Lemvig	2
Sorø	8	Thisted	2
Sønderborg	7	Favrskov	1
Vejle	7	Fredensborg	1
Guldborgsund	6	Fredericia	1
Haderslev	6		

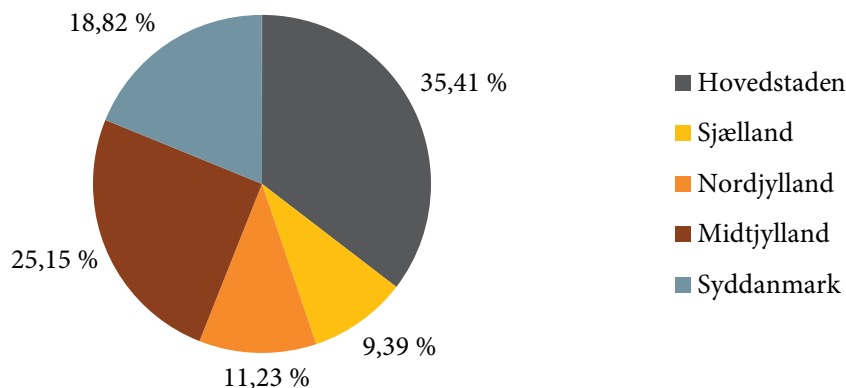
Kilde: Beregning foretaget på baggrund af tal fra Uddannelses- og Forskningsministeriet samt Danmarks Statistik

Det er værd at bemærke, at de syv kommuner, som har langt størstedelen af de videregående uddannelser, også er de kommuner, som har flest uddannelsespladser pr. 1000 indbyggere. Derimod må hele 26 kommuner indse, at de, på trods af at de kan tilbyde én eller flere videregående uddannelser, kun har 10 uddannelsespladser eller derunder pr. 1000 indbyggere. Hertil kommer selvfølgelig de 59 kommuner, der ingen uddannelsespladser har. 85 af Danmarks 98 kommuner har således ingen eller højest 10 uddannelsespladser pr. 1000 indbyggere.

2.2. Fordelt på regioner

Hvis man kigger på fordelingen af uddannelsespladser i forhold til landets fem regioner, er Region Hovedstaden den region med klart flest uddannelsespladser. Hele 35,41 % af uddannelsespladserne ligger her:

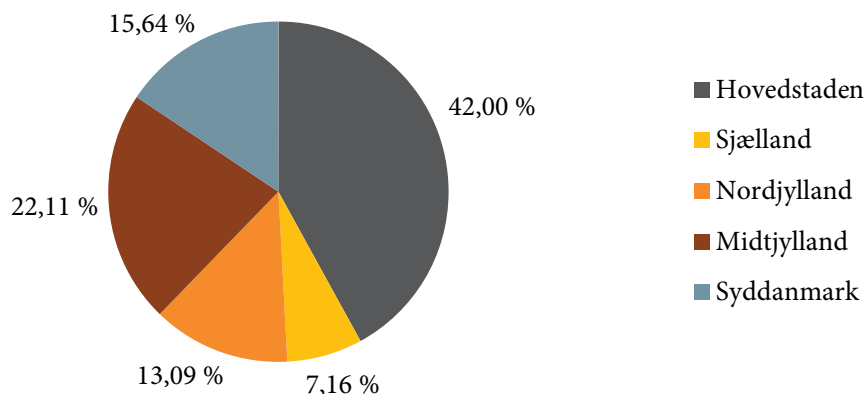
Figur 7: Samlet antal optag i procent på de videregående uddannelser i 2016 fordelt på de fem regioner

Kilde: Beregning foretaget på baggrund af tal fra Uddannelses- og Forskningsministeriet

Det er specielt universitetsuddannelserne, der er centreret i hovedstaden. Hele 42 % af uddannelsespladserne på universiteterne er placeret i Region Hovedstaden:

Figur 8: Procentvis andel af universitetspladser i 2016 fordelt på de fem regioner

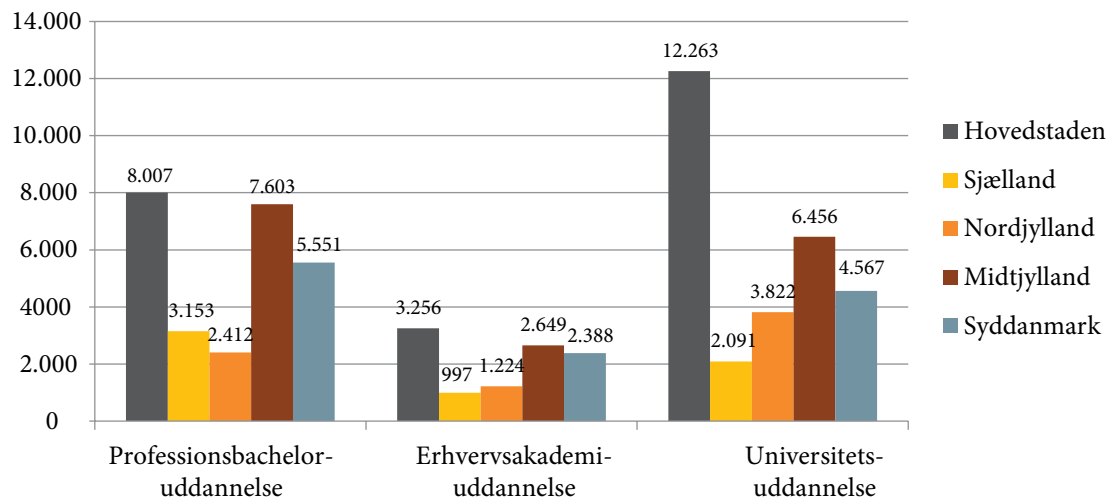
Kilde: Beregning foretaget på baggrund af tal fra Uddannelses- og Forskningsministeriet

Hvis vi inkluderer Roskilde i Region Hovedstaden som en del af hovedstadsområdet, som kommunen selv for nylig har gjort², er det værd at bemærke, at kun 1,3 % af uddannelsespladserne på universitetsniveau ligger i Region Sjælland.

Selvom fordelingen er mere jævn, hvis man kigger på professionshøjskoler og erhvervsakademier, er den overordnede konklusion dog den samme: Region Sjælland og Region Nordjylland har klart færrest uddannelsespladser.

² Roskilde Kommune er en del af Stop Forskellen Nu, som betegner sig selv som en alliance mellem 34 hovedstadskommuner

Figur 9: Samlet antal optag på de videregående uddannelser i 2016 fordelt på uddannelsesstype og region

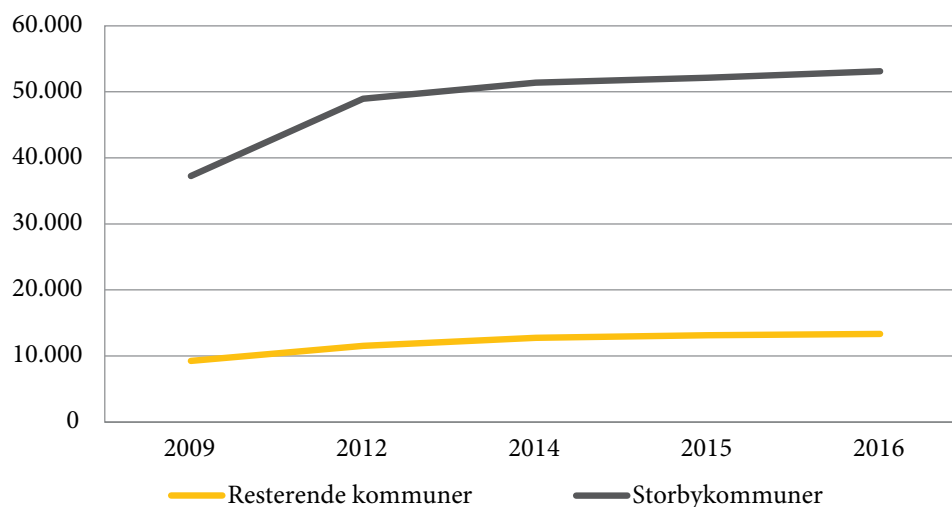
Kilde: Beregning foretaget på baggrund af tal fra Uddannelses- og Forskningsministeriet

2.3. Udvikling i antallet af uddannelsespladser

Både storbykommunerne og de fleste resterende kommuner har haft en stigning i antallet af optagede på de videregående uddannelser de seneste syv år. Stigningen har dog været klart størst i storbykommunerne. Samtidig har flere kommuner uden for de store byer oplevet et stort fald i antallet af uddannelsespladser det seneste år.

2.3.1. Udviklingen de seneste syv år

Figur 10: Udviklingen i antal uddannelsespladser på de videregående uddannelser de seneste syv år

Kilde: Beregning foretaget på baggrund af tal fra Uddannelses- og Forskningsministeriet

I alt er det samlede antal af uddannelsespladser på de videregående uddannelser steget med 19.941 fra 2009 til 2016. 15.861, eller hvad der svarer til 80 % af alle nye uddannelsespladser, er blevet oprettet i enten hovedstadsområdet, Aarhus, Odense eller Aalborg (se figur 11).

Kigger man nærmere på tallene, er det dog bemærkelsesværdigt, at hele 11 kommuner, blandt andet Herning, Randers og Silkeborg, har fået færre uddannelsespladser mellem 2012 og 2016, mens Holbæk som den eneste kommune helt har mistet alle sine uddannelsespladser i den periode.

Figur 11: Antal uddannelsespladser oprettet i årene 2009 til 2016

Storbykommuner	2009	2012	2014	2015	2016	Forskel 2009 og 2016
København	11.628	15.097	14.724	16.096	16.251	4.623
Aarhus	9.317	11.117	11.858	12.109	12.094	2.777
Odense	4.133	6.209	6.620	6.897	7.249	3.116
Aalborg	4.033	5.885	6.658	6.550	6.740	2.707
Roskilde	2.224	3.029	3.130	3.229	3.385	1.161
Køge	121	185	271	291	244	123
Fredensborg	42	60	90	30	30	-12
Frederiksberg	3.705	4.651	4.943	3.580	3.590	-115
Hillerød	334	636	720	738	753	419
Lyngby-Taarbæk	1.711	2.079	2.368	2.626	2.773	1.062
I alt	37.248	48.948	51.382	52.146	53.109	15.861

Resterende kommuner	2009	2012	2014	2015	2016	Forskel 2009 og 2016
Lemvig	90	75	34	43	47	-43
Norddjurs	1	80	114	124	116	115
Skive	122	136	118	114	163	41
Thisted	106	129	125	129	110	4
Esbjerg	1.205	1.490	1.698	1.687	1.706	501
Favrskov	37	61	47	45	57	20
Frederikshavn	0	0	86	101	98	98
Guldborgsund	289	326	341	350	363	74
Holbæk	76	30	0	0	0	-76
Haderslev	301	378	334	338	351	50
Herning	785	920	876	793	883	98
Hjørring	275	374	379	380	361	86
Holstebro	515	631	652	670	684	169
Ikast-Brande	49	114	120	118	118	69
Mariagerfjord	97	108	132	144	149	52
Randers	585	649	618	689	607	22
Svendborg	218	175	340	361	375	157
Sønderborg	308	454	588	601	503	195
Viborg	356	502	573	581	551	195
Vordingborg	189	166	177	177	177	-12
Aabenraa	169	307	291	289	326	157
Fredericia	0	0	67	71	66	66
Horsens	505	707	797	978	1.008	503
Næstved	397	563	683	728	792	395
Silkeborg	338	427	370	412	380	42
Slagelse	606	865	1.036	962	1.046	440
Sorø	199	241	256	259	234	35
Vejle	588	631	628	673	761	173
Kolding	732	874	1.202	1.237	1.169	437
Bornholm	112	109	85	98	129	17
I alt	9.250	11.522	12.767	13.152	13.330	4.080

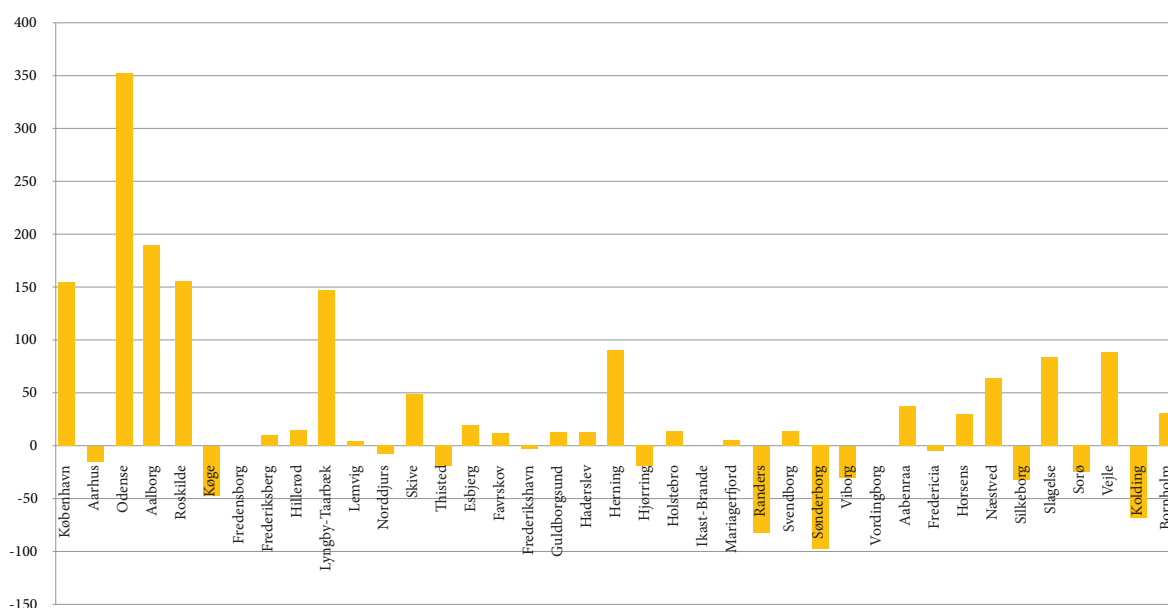
Kilde: Beregning foretaget på baggrund af tal fra Uddannelses- og Forskningsministeriet

2.3.2. Udviklingen fra 2015 til 2016

Zoomer man ind på den helt aktuelle tilstand, viser tallene, at flertallet af de 39 kommuner, der tilbyder videregående uddannelser, har fået flere uddannelsespladser, men at 13 kommuner samtidig har mistet uddannelsespladser fra 2015 til 2016.

Storbykommunerne har generelt fået flere uddannelsespladser, mens en række mindre kommuner har tabt uddannelsespladser. Udviklingen går dermed kun i retning af mere centralisering og mindre decentralisering:

Figur 12: Udviklingen i antal optagede på de videregående uddannelser fra 2015 til 2016

Kilde: Beregning foretaget på baggrund af tal fra Uddannelses- og Forskningsministeriet

De fem kommuner, der mest markant har øget deres optag på de videregående uddannelser fra 2015 til 2016, er altså København, Lyngby-Taarbæk, Odense, Aalborg og Roskilde med henholdsvis 155, 147, 352, 190 og 156 uddannelsespladser.

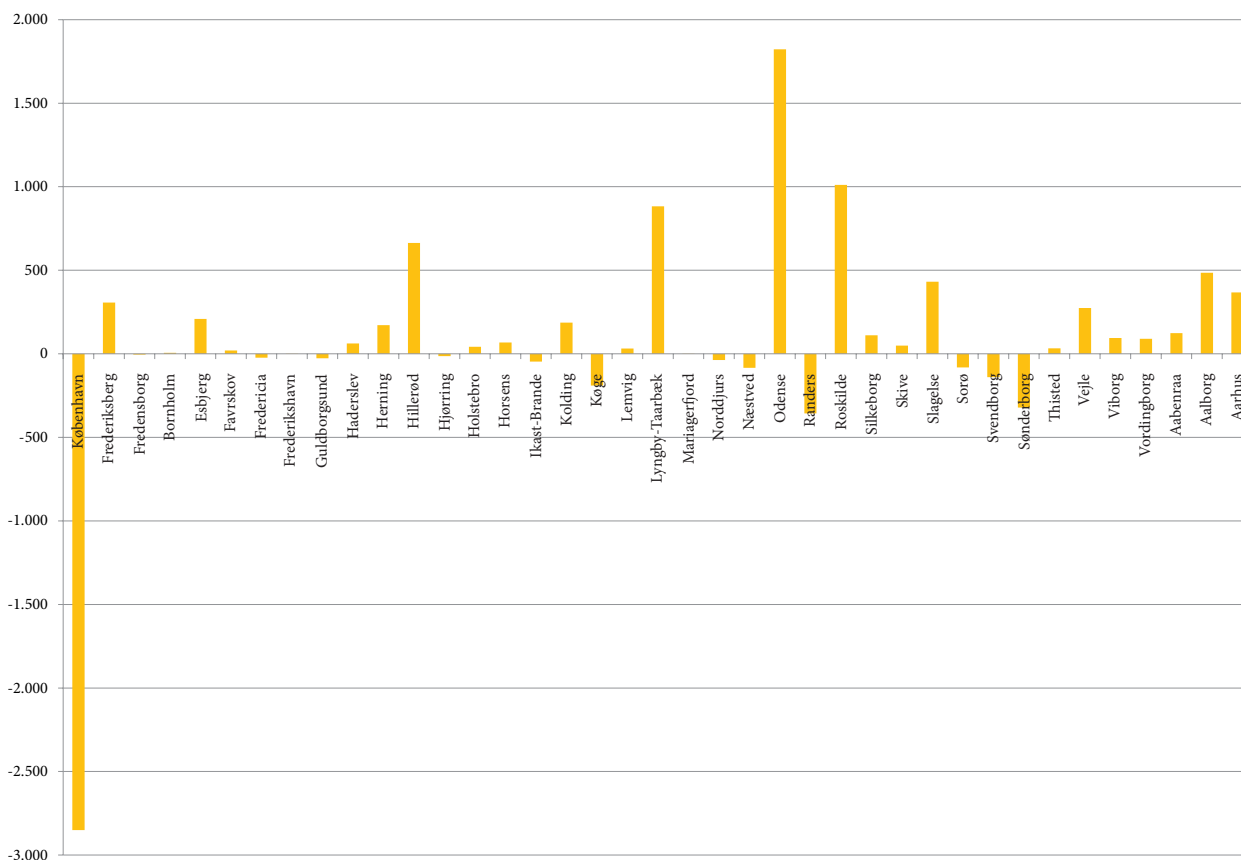
Sønderborg har modsat tabt 98 uddannelsespladser fra 2015 til 2016. Samme tendens ser vi i Randers, Viborg og Kolding kommuner, som hver især har mistet henholdsvis 82, 30 og 68 uddannelsespladser fra 2015 til 2016.

Ændringen i antallet af optag på de videregående uddannelser fra 2015 til 2016 er dog ikke i overensstemmelse med, hvordan efterspørgslen ser ud.

I København Kommune har der alene været 2.850 færre ansøgere i 2016 sammenlignet med ansøgetallet i 2015, hvilket svarer til et fald på 6 %.

Anderledes ser det ud i flere af de resterende kommuner. I Lemvig Kommune er ansøgetallet steget med 26 % - fra 91 til 123 ansøgere, mens det i eksempelvis Skive, Vordingborg og Aabenraa kommuner er steget med 15 %.

Figur 13: Udviklingen i antal ansøgere på de videregående uddannelser fra 2015 til 2016

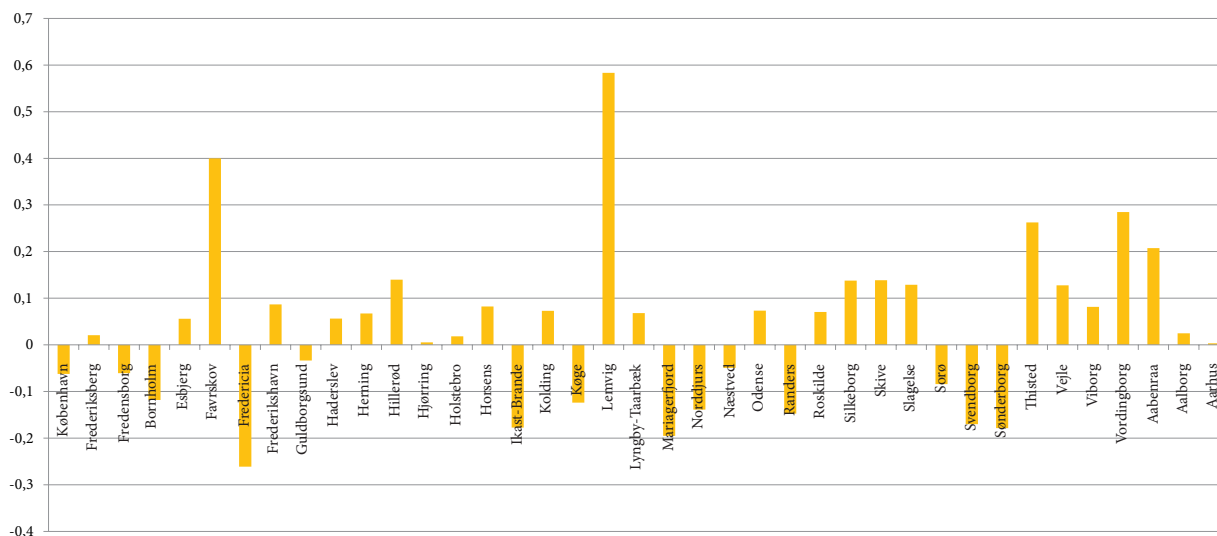

Kilde: Beregning foretaget på baggrund af tal fra Uddannelses- og Forskningsministeriet

Sammenligner vi oversigten over udviklingen i antallet af uddannelsespladser og ansøgere fra 2015 til 2016, er det værd at bemærke, at man i Silkeborg, Thisted og Viborg har oplevet det bemærkelsesværdige, at antallet af uddannelsespladser er faldet, mens antallet af ansøgere er steget. Viborg er eksempelvis gået fra 605 uddannelsespladser i 2015 til 551 i 2016, mens ansøgetallet i perioden er steget fra 2.430 til 2.525 personer.

Stort set samme tendens ser vi, hvis vi kigger på udviklingen i antallet af afslag på ansøgninger til de videregående uddannelser fra 2015 til 2016. Her er det tydeligt, at det igen er områderne uden for de store byer, der taber.

Figur 14: Udviklingen i antal afslag på videregående uddannelser fra 2015 til 2016

Kilde: Beregning på baggrund af tal fra Uddannelses- og Forskningsministeriet

Antallet af afslag til en videregående uddannelse er i flere kommuner steget – eksempelvis med 58 % i Lemvig Kommune, 21 % i Aabenraa Kommune, 40 % i Favrskov Kommune, 26 % i Thisted Kommune og 28 % i Vordingborg Kommune. Stigningen i antallet af afslag skyldes enten en stigning i antallet af ansøgere, et fald i antallet af optag eller en kombination af begge dele.

3. Befolkningens uddannelsesbaggrund

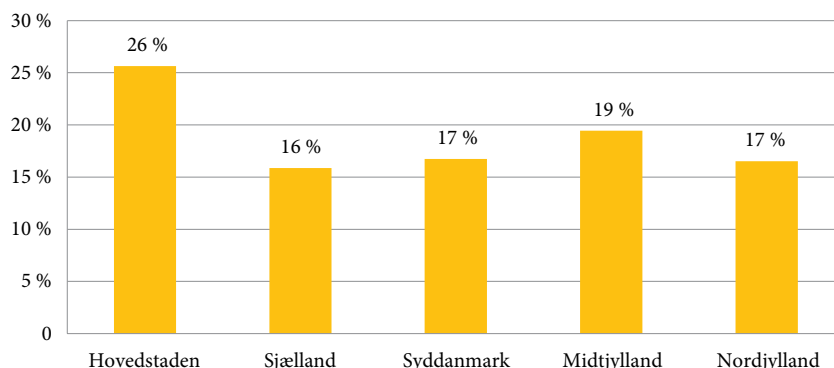
Kigger vi nærmere på den danske befolknings uddannelsesbaggrund, kan vi se, at Frederiksberg, Gentofte og København er de tre kommuner, hvor borgerne har det højeste uddannelsesniveau.

Eksempelvis har 35 % af befolkningen i Frederiksberg Kommune en videregående uddannelse. Det tal falder kun en smule i Gentofte og København kommuner, hvor 32 % af befolkningen har en videregående uddannelse.

Anderledes ser det ud, hvis vi kigger på Lolland, Langeland og Morsø, som er de kommuner med det laveste uddannelsesniveau. 11 % af borgerne i Morsø Kommune har en videregående uddannelse, men kun 10 % af borgerne i Lolland og Langeland kommuner har en videregående uddannelse.

Hvis vi deler kommunerne op i regioner, ser vi, at Region Hovedstaden har den største andel af personer med en videregående uddannelse. 26 % af befolkningen i Region Hovedstaden har en videregående uddannelse, mens kun 16 % har det i Region Sjælland og 17 % i Region Syddanmark og Region Nordjylland.

Figur 15: Andel af indbyggere med en videregående uddannelse

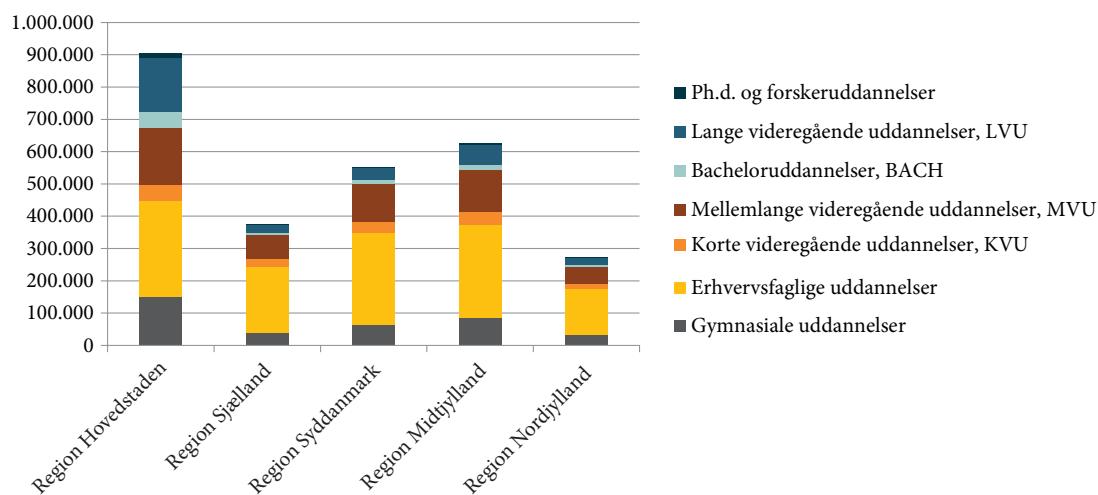

Kilde: Danmarks Statistik

Hvis man kigger på hovedstadsområdet, Aarhus, Odense og Aalborg (de områder med flest uddannelsesinstitutioner- og pladser), har 25 % af befolkningen en videregående uddannelse, mens det kun er 15 % af befolkningen i de resterende kommuner, der har en videregående uddannelse.

Befolkningens uddannelsesbaggrund afspejler altså i høj grad placeringen af uddannelsesinstitutionerne.

Figur 16: Befolkningens uddannelsesbaggrund opdelt i regioner (antal personer).

Kilde: Danmarks Statistik

4. Hvorfor er det nødvendigt med større regional dækning af uddannelsespladser?

Når 80 % af uddannelsespladserne på de videregående uddannelser ligger i og omkring de fire store byer - hovedstadsområdet, Aarhus, Odense og Aalborg – betyder det også, at de store byer helt automatisk tiltrækker en masse unge mennesker hvert eneste år. Det er altså ikke en naturlov, at de unge mennesker bosætter sig i storbyerne, men i lige så høj grad en udvikling, der er blevet skabt, fordi man igennem en årrække har centraliseret de videregående uddannelser i og omkring de fire store byer.

Det er et problem, som man fra politisk side bliver nødt til at tage hånd om, hvis man vil skabe et Danmark i balance.

I dette afsnit peger vi blandt andet på, at de unge mennesker bliver boende i det område, de studerer, efter endt studie. Dermed tømmer vi automatisk store dele af landet for unge mennesker, hvilket har stor betydning for de virksomheder, der er placeret uden for de store byer, og som mangler højtuddannet arbejdskraft. Områder, hvor langt størstedelen af landets nettoeksport bliver skabt, som fremtidsforsker Jesper Bo Jensen slår fast i Danmark på Vippens hvidbog.³

Netop derfor er en decentralisering af videregående uddannelser et gavnligt redskab, hvis vi skal skabe øget vækst både regionalt og nationalt. Med uddannelser fordelt fornuftigt i hele Danmark vil det blive muligt at fastholde flere unge i de områder, hvor virksomhederne efterspørger arbejdskraft. Det vil samtidig medvirke til at skabe ægtefællearbejdspladser og dermed igen bidrage til at retablere den kerne af veluddannede borgere, der var og stadig er en væsentlig forudsætning for at fastholde Danmarks mindre byer som attraktive for veluddannede tilflyttere.

4.1. Lokale/regionale uddannelser sikrer forsyningen til det lokale/regionale arbejdsmarked

Mobilitetsanalyser fra blandt andet Danske Erhvervsakademier, Aalborg Universitet og Uddannelses- og Forskningsministeriet viser alle de samme tendenser: Dimittender bliver boende i de områder, hvor de har taget deres uddannelse.

Danske Erhvervsakademier dokumenterer i en analyse af dimittenders mobilitet efter endt uddannelse, at erhvervsakademierne uddanner til det regionale arbejdsmarked⁴ - blandt andet fordi:

- 74 % af dimittenderne fra 2013 fortsat bor i eller ved deres akademiers dækningsområde i 2015 – altså to år efter endt uddannelse.
- Efter København er Midt- og Vestjylland det område, der holder på flest dimittender efter endt uddannelse med 81 % i dækningsområdet og tilgrænsende kommuner.
- Dimittender fra de store byer bliver i nærområdet efter endt uddannelse. Decentrale udbud er derfor nødvendige for national dækning af videregående uddannelser på erhvervsakademier.

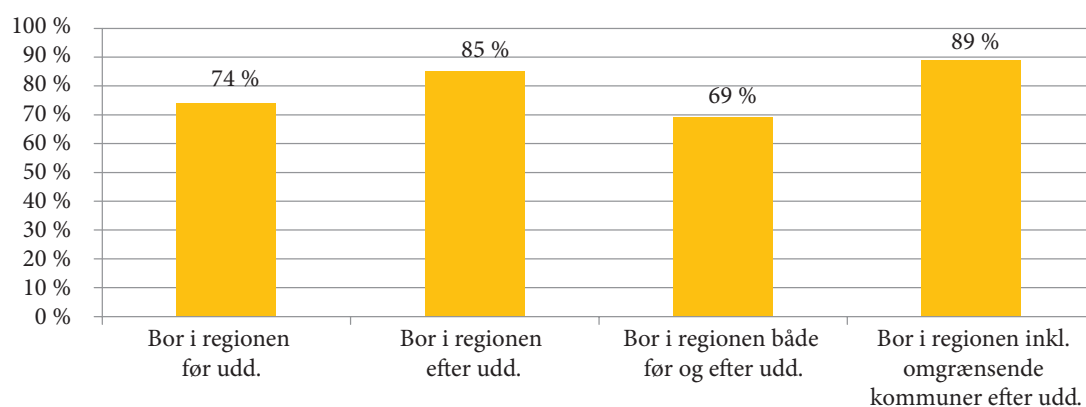
3 Danmark på Vippen: "Hvidbog - Et Danmark i balance er et rigere Danmark". September 2015

4 Danske Erhvervsakademier: "Analyse af dimittenders mobilitet efter endt uddannelse." 10. september 2015

Samme konklusion kommer Danske Professionshøjskoler frem til i en analyse fra 2016⁵, hvor hovedkonklusionerne er:

- Professionshøjskoler fastholder arbejdskraft regionalt. 89 % af dimittenderne fra professionshøjskolerne bliver i gennemsnit boende i regionen og omegnskommunerne et år efter endt uddannelse.
- De mindste udbudssteder tiltrækker og fastholder unge. 84 % af dimittenderne fra mindre udbudssteder med under 150 dimittender bor i regionen og omegnskommunerne et år efter endt uddannelse. Derudover tiltrækker de mindre udbudssteder 73 % af deres dimittender fra egen region.
- Udbudssteder med langt til de største byer tiltrækker og fastholder unge. Udbudssteder med relativt langt til de største byer (eksempelvis Nykøbing Falster, Aabenraa, Svendborg, Rønne og Hjørring) tiltrækker mindst 91 % af sine dimittender fra regionen, og mellem 86 % og 100 % bliver boende i regionen og omegnskommunerne et år efter endt uddannelse.

Figur 17: Andel dimittender fra professionshøjskolerne i 2012

Kilde: Danske Professionshøjskoler på baggrund af tal fra Danmarks Statistik

Analysen fra Danske Professionshøjskoler slår altså fast, at det er helt afgørende, at man kan tage en uddannelse i hele landet, hvis man skal tiltrække og fastholde unge mennesker til og i områder uden for de store byområder.

Også på universitetsniveau ser vi, at dimittenderne i mere eller mindre grad bliver boende i det område, de dimitterer fra. Aalborg Universitet og Region Nordjylland har lavet en undersøgelse af Aalborg Universitets bidrag til udviklingen i Region Nordjylland.⁶ I analysen slår man fast, at 83 % af de dimittender, der er flyttet fra en anden region i Danmark for at studere på København eller Roskilde Universitet, bliver boende i Region Hovedstaden eller Region Sjælland, i forbindelse med at de får deres første job efter endt uddannelse. For Aarhus Universitets vedkommende er det over halvdelen af de tilflyttende dimittender, der bliver boende i Region Midtjylland i forbindelse med deres første job, mens tallet for Aalborg Universitet kun er 36 %. Det skyldes dog primært, at man uddanner flere, end det regionale arbejdsmarked kan modtage, samtidig med at man uddanner rigtig mange ingeniører til hele landet.

5 Danske Professionshøjskoler: "Analysenotat: Dimittendernes regionale mobilitet." 19. maj 2016

6 Aalborg Universitet i samarbejde med Region Nordjylland: "Aalborg Universitets bidrag til udvikling i Region Nordjylland." Juni 2014

Derudover slår analysen fra Aalborg Universitet og Region Nordjylland også fast, at:

“Det er et fåtal af de universitets-dimittender, som har taget en uddannelse i en af de øvrige danske regioner, der flytter til Region Nordjylland. Det gælder også, når mobiliteten studeres på længere sigt, end i forhold til hvor dimittenderne bosætter sig, i forbindelse med at de får deres første job. De nordjyske arbejdsgivere er således i høj grad afhængige af den regionale produktion af dimittender.”⁷

De forskellige mobilitetsanalyser bekræfter altså, at hvis man skal sikre den rette arbejdskraft til de virksomheder, der ligger uden for de store byer, og som sagt står for langt størstedelen af vores nettoeksport, så er det helt nødvendigt, at vi decentraliserer og etablerer nye videregående uddannelser uden for de fire store byer i løbet af de kommende år.

Netop den rette arbejdskraft til virksomhederne uden for de store byer skal vi sikre, hvis vi vil bevare og ikke mindst udvikle hele vores velfærdssamfund. I en analyse fra Dansk Industri bliver det dokumenteret, at områderne uden for de store byer generelt kæmper med lav ledighed og mangel på arbejdskraft. Det vil i sidste ende gå ud over Danmarks rigdom:

”Velkvalificerede medarbejdere er helt afgørende for, at virksomhederne kan drive deres forretning, der hvor de ligger. Kan virksomhederne ikke rekruttere de nødvendige medarbejdere, kan de ikke levere de varer og tjenester, som markedet efterspørger. Dermed går samfundet glip af øget velstand.”⁸

En anden undersøgelse fra Dansk Industri dokumenterer, at selv om ny og effektiv robotteknologi begynder at trække nogle danske produktionsvirksomheder hjem igen, er der stadig i 2016 tre virksomheder, der flytter ud af Danmark, for hver én, der flytter hjem – primært på grund af mangel på højtuddannet arbejdskraft.⁹

Manglen på højtuddannet arbejdskraft uden for de store byer er altså markant, og den vil kun vokse de kommende år. Dermed øges risikoen også for, at Danmark tømmes for sine eksportvirksomheder, hvorefter en stor del af grundlaget for den danske velstand vil være væk.

Formand for DI Lolland-Falster og direktør for A. Schillers Maskinfabrik A/S, Allan H. Schmidt, peger også på, at manglende uddannelsesmuligheder er med til at affolke områderne:

”Den helt store årsag til befolkningsvandringen er, at vi kun har korte uddannelser herude. Lige så snart de unge er færdige med gymnasiet eller lignende, så tager de primært til København, og de færreste kommer tilbage,” siger han til DI Business.¹⁰

Decentralisering af de videregående uddannelser i Danmark vil altså i sidste ende komme hele landet til gavn.

---

7 Aalborg Universitet i samarbejde med Region Nordjylland: ”Aalborg Universitets bidrag til udvikling i Region Nordjylland.” Juni 2014.

8 Dansk Industri: ”Danmarks geografiske udfordringer og muligheder. Analysenotet 2.” 1. juli 2016.

9 I dag.dk: ”Mangel på arbejdskraft fører til udflytning af produktion.” 28. september 2016.

10 DI Business: ”Lolland-Falster – høj ledighed og mangel på arbejdskraft.” Af Niels Brandt Petersen. 4. juni 2016

4.2. Færre får en videregående uddannelse, hvis de ikke udbydes i nærheden af de unges bopæl

LAG Vejen-Billund påpeger i sin udviklingsstrategi¹¹, at der i deres dækningsområde (Vejen og Billund kommuner) ikke findes videregående uddannelsesinstitutioner. På trods af at der er forholdsvis nem adgang til Syddansk Universitets uddannelsesstilbud i Esbjerg og Kolding samt til det øvrige Trekantsområde, viser tallene, at borgerne i Vejen-Billund-området har kortere uddannelser end landsgennemsnittet og gennemsnittet i hele Region Syddanmark: Kun 2,54 % af de bosiddende i Vejen og Billund kommuner har i gennemsnit en lang videregående uddannelse mod 7,30 % i gennemsnit på landsplan og 4,26 % i gennemsnit i Region Syddanmark. Det stemmer godt overens med opgørelsen over befolkningens uddannelsesbaggrund (afsnit 3), hvor vi redegjorde for, at de områder, hvor befolkningen har den højeste fuldførte uddannelse, også er de områder, hvor uddannelsesinstitutionerne ligger.

Tallene viser altså, at placeringen af videregående uddannelsesinstitutioner har betydning for antallet af unge mennesker, der tager en videregående uddannelse. Og dermed har placeringen af videregående uddannelsesinstitutioner igen betydning for, at landets produktionsvirksomheder uden for de store byer kan få tilknyttet den rette, højtuddannede arbejdskraft.

4.3. Kvaliteten på de små uddannelsesudbud er god

Danmarks Evalueringsinstitut har lavet en undersøgelse af kvaliteten på de små uddannelsesudbud med op til 30 optagne på erhvervsakademier og professionshøjskoler.¹²

Figur 18: Oversigt over uddannelsesudbud i 2014

		Erhvervsakademi- uddannelser	Professionsbachelor- uddannelser	Total
Små udbud	Udbud	41	35	76
	Optagne	842	687	1.529
Mindre udbud	Udbud	37	52	89
	Optagne	1.720	2.675	4.395
Mellemstore udbud	Udbud	32	52	84
	Optagne	3.135	5.181	8.316
Store udbud	Udbud	25	58	83
	Optagne	6.115	15.386	21.501
Total	Udbud	135	197	332
	Optagne	11.812	23.929	35.741

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut på baggrund af tal fra UNI C 2014

Kvaliteten bliver her belyst med udgangspunkt i fire indikatorer: 1. Akkrediteringsafgørelser, 2. Dimittenders beskæftigelsesgrad, 3. Karakterer for afgangsprojekter og 4. Afbrudsestimater.

Analysen påviser blandt andet, at dimittender fra små udbud har en bedre beskæftigelsesgrad end dimittender fra de såkaldte mindre udbud og stort set på linje med mellemstore

11 LAG Vejen-Billund: "Lokal udviklingsstrategi." November 2014

12 Danmarks Evalueringsinstitut: "Indikatorer for kvalitet på små udbud". 2014

og store udbud. Kigger vi på karakteren for afgangprojektet, ligger de små udbud helt i top, mens analysen af afbrudsestimater ikke viser noget tydeligt mønster. Kun i forhold til akkrediteringsafgørelser ligger de små udbud lavest, hvilket jf. analysen kan skyldes, at datagrundlaget er ret begrænset. Derudover er alle opfølgende vurderinger endt med en positiv vurdering af de små udbud.

Den overordnede konklusion på baggrund af Danmarks Evalueringsinstituts analyse er derfor, at der ikke umiddelbart er noget, der tyder på, at kvaliteten automatisk stiger, i takt med at udbuddene bliver større.

4.4. Decentralisering af uddannelser giver økonomisk gevinst

I Sverige har man siden slutningen af 70'erne målrettet arbejdet for at sprede uddannelsesinstitutionerne ud over hele landet. Motivationen er kort sagt, at man ønsker at gøre det tilgængeligt for hele Sverige at tage en uddannelse.

Derudover har den gængse politiske holdning været, at decentraliseringen af de videregående uddannelser vil resultere i en mere permanent beskæftigelse i visse regioner. Det grundlæggende argument er her, at en mere højtuddannet arbejdsstyrke vil hjælpe med at tiltrække andre økonomiske aktiviteter.

De økonomiske effekter af decentraliseringen af de videregående uddannelser i Sverige blev i 2004 belyst af en række svenske og amerikanske forskere, og deres overordnede konklusioner viser, at decentraliseringen har været en succes – også økonomisk:¹³

- Antallet af universitetsstuderende i Sverige er steget med 6,5 % pr. år, siden man satte gang i decentraliseringen, mens antallet af fuldtidsansatte forskere er steget med 15 % pr. år.¹⁴
- Arbejdskraften er blevet afstandsmæssigt mere koncentreret, og mængden af akademikere er blevet mere jævnt fordelt i hele arbejdsstyrken.
- Den gennemsnitlige produktivitet af arbejdskraft er højere i de regioner, der har fået flere uddannelsespladser på universitetsniveau.

Sidstnævnte punkt er særligt interessant. Forskernes analyse viser nemlig, at 100 nye universitetsstuderende medfører en stigning på 0,25 % målt på arbejdsmarkedsproduktivitet, og 100 nye forskerstillinger fører gennemsnitligt til en stigning på 0,6 % målt på arbejdsmarkedsproduktivitet, hvilket svarer til en stigning på 2,6 % point.

Ydermere konkluderer forskerne, at produktivetsgevinsterne er større i de regioner, hvor man har etableret et nyt universitet eller gymnasium:

- Den marginale effekt af højere uddannelse målt på produktivitet på de nye institutioner er mere end to gange så stor som på de eksisterende eller såkaldt gamle institutioner.
- Antallet af studerende på de nye universiteter har omkring dobbelt så stor indvirkning på produktiviteten sammenlignet med antal studerende på de gamle universiteter.

13 Roland Andersson, John M. Quigley og Mats Wilhelmson: "University decentralization as regional policy: the Swedish experiment". 2004

14 Den undersøgte periode går fra 1985 til 1998

- Antallet af forskere på de nye universiteter har omkring otte gange så stor indvirkning på produktiviteten sammenlignet med antal forskere på de gamle universiteter.

Forskerne konkluderer også, at områder tæt på de byer, der har fået etableret uddannelsesinstitutioner, ligeledes oplever en stigning i produktiviteten. Forskerne finder altså stærke beviser for, at en udvidelse af universiteternes tilstedeværelse i kommunerne er forbundet med en stigning i den gennemsnitlige produktivitet af arbejdskraft i kommunen.

5. Hvordan sikrer man flere uddannelser regionalt?

I dette afsnit vil vi præsentere konkrete bud på, hvordan man kan sikre flere uddannelsespladser uden for de fire store byområder i Danmark og dermed både være med til at sikre arbejdskraft til danske virksomheder samt øge mulighederne for en god og sund udvikling i hele Danmark.

Overordnet set er den nemmeste og hurtigste vej til flere uddannelsespladser i hele Danmark, at man fra politisk side tager ansvaret og fordeler de videregående uddannelser mere ligeligt ud mellem de eksisterende uddannelsesinstitutioner. Det kan eksempelvis ske ved at hæve antallet af uddannelsespladser på de mindre udbudssteder og på samme tid sænke antallet af uddannelsespladser i de store byer. Behovet og grundlaget for at tage den politiske beslutning er bestemt til stede, som vi redegjorde for i afsnit 4.

Derudover er der flere konkrete knapper, man kan skrue på:

5.1. Danmark skal lære af nabolandene

I både Norge og Sverige har man i en årrække arbejdet med sammenhængen mellem regional udvikling og uddannelsespolitik. I afsnit 4.5 redegjorde vi for, hvordan Sverige siden 70'erne målrettet har arbejdet for at decentralisere de videregående uddannelser, hvilket har været en økonomisk succes for hele landet. Det er naturligvis nogle konkrete resultater, som Danmark på Vippens anbefaler Folketinget at kigge nærmere på. Derudover kan Danmark også lære meget af Norges distrikts- og uddannelsespolitik:

5.1.1. Norge – god tilgang til uddannelse

I Norge har man i årtier ført en ambitiøs og ikke mindst succesrig distrikts- og regionalpolitik, som professor Lise Lyck blandt andet redegør for i Danmark på Vippens hvidbog.¹⁵ Lyck slår blandt andet fast, at der i Norge ikke er noget, der hedder 'udkant', men at der er tale om distriktspolitik for hele landet – herunder hovedstaden Oslo. Der er flere ting ved den norske regionalpolitik, som gør den til en af verdens mest omfattende. Eksempelvis må norske kandidater afskrive 10 % af deres studiegæld om året, hvis de tager et arbejde i regioner, der mangler arbejdskraft, og samtidig har man siden 1975 haft differentierede arbejdsgiverafgifter, så disse varierer fra 0 % i udsatte regioner, hvor det er svært at sikre arbejdspladser, til 14,3 % i Oslo.

---

15 Danmark på Vippen: "Hvidbog - Et Danmark i balance er et rigere Danmark." Kapitel 8 af Lise Lyck. September 2015

Men også på uddannelsesområdet fører Norge en ambitiøs distriktpolitik. Som et helt overordnet mål ønsker man at videreføre en: ”spredt struktur for de højere uddannelser, identificere barrierer for efter- og videreuddannelse i mindre samfund samt fremme et system med gode betingelser for decentral og fleksible uddannelsesmuligheder lokalt.” En så klar målsætning og italesættelse af behovet for decentrale uddannelses tilbud har man ikke i Danmark.

Det norske Kunnskapsdepartement opremser i en orientering om statsbudgettet for 2016 fire centrale målsætninger eller ’sektormål’, som de videregående uddannelsesinstitutioner skal integrere i deres udviklingsstrategier. Ét af de fire sektormål, ”God tilgang til utdanning”, bør også inddrages i dansk uddannelses- og distriktpolitik:

”Utdanningstilbudet skal legge til rette for at det er tilgang til nødvendig arbeidskraft og kompetanse i alle deler av landet. [...] Regjeringen vil at alle skal ha tilgang til høgre utdanning, og at det skal vere mogleg for alle å ta høgre utdanning uansett kjønn, etnisk, sosial og økonomisk bakgrunn og bustad.”¹⁶

Samtidig har Norge forstået vigtigheden af, at lokale uddannelses tilbud matcher arbejdsgivers behov for kvalificeret arbejdskraft:

”Viktige eksport- og næringsklyngjer er avhengige av god tilgang på kvalifisert arbeidskraft for å sikre vidare vekst og utvikling. Når ein stor del av dei nyutdanna får sin første jobb i regionen der utdanningsinstitusjonen ligg, vil nærleik til institusjonar som tilbyr relevant utdanning, vere viktig for mange næringsmiljø for å sikre langsiktig rekruttering.”

5.2. Regionale behov for videregående uddannelser

I Danmark har man modsat Norge og Sverige i mange år set på udbuddet af uddannelser fra et nationalt perspektiv. Men for at sikre den rette arbejdskraft til hele landet er det helt nødvendigt, at man begynder at se på området fra et regionalt perspektiv, hvilket vil indebære, at vi bliver bedre til at reagere på de regionale behov for kvalificeret arbejdskraft.

For at man i første omgang kan kortlægge de specifikke regionale behov, foreslår Danmark på Vippen, at kommuner, virksomheder og de øvrige medlemmer i regi af de regionale vækstfora løbende kortlægger det aktuelle og fremtidige behov for, hvilke typer af uddannelser/arbejdsmarkedsprofiler der er behov for i deres område. Kortlægningen kan eksempelvis finde sted med faste årlige intervaller og herefter sendes til Uddannelses- og forskningsministeren. Når behovet først er kortlagt, kan man politisk arbejde for at nå frem til den mest hensigtsmæssige løsning på problemet - hvad enten det kræver nye uddannelsesudbud eller tilpasning af eksisterende udbud. Hertil er det naturligvis oplagt at udvide eksisterende uddannelsesinstitutioner, så man får skabt gode, etablerede uddannelsesklynger i hele landet.

Idéen med at kortlægge uddannelsesbehovet og tage styringen regionalt er i tråd med et forskningsprojekt, som UC Sjælland har stået bag, hvor konklusionen blandt andet lyder, at kommunerne skal fungere som mægler imellem erhvervslivets behov for uddannet arbejdskraft, undervisningsinstitutionernes udbud af uddannelser og borgernes behov for at uddanne sig.¹⁷

¹⁶ Kunnskapsdepartementet: ”Orientering om forslag til statsbudgettet 2016 for universiteter og høyskoler.” Oktober 2015.

¹⁷ Rapporten ”Kommunale læringscentre” kan læses på UC Sjællands hjemmeside.

På den måde kan vi sikre højtuddannet arbejdskraft i hele landet, og dermed vil første skridt i en decentralisering af de videregående uddannelser i Danmark altså blot være, at vi flytter uddannelserne derhen, hvor behovet er. Som en direkte konsekvens af det vil uddannelsesinstitutionerne og de studerende også komme i langt bedre kontakt med det erhvervsliv, som står og mangler deres arbejdskraft. Dermed forankrer man både virksomheden i uddannelsen og den studerende i virksomheden.

Samtidig ser Danmark på Vippen også store perspektiver i de såkaldte pop-up-uddannelser, der netop tager udgangspunkt i de regionale behov:

5.2.1. Pop-up-uddannelser

Pop-up-uddannelser, som UC Sjælland blandt andre har slået et slag for,¹⁸ kan være med til at sikre flere uddannelser decentralt og dermed øget, regional vækst.

Tanken bag pop-up-uddannelserne er, at de skal være med til at sikre kvalificeret arbejdskraft i hele landet. Det sker, fordi man:

1. Opretter uddannelser lokalt/regionalt der, hvor der er et behov hos både de studerende og virksomhederne. Det er altså ikke en ny uddannelsesinstitution, der skal oprettes, men et enkelt eller flere hold, som er tilknyttet en overordnet institution. Skåret ind til benet opretter man en videregående uddannelse, når der er brug for den i et bestemt område af Danmark, og lukker den ned igen, når den ikke længere er nødvendig.
2. På den måde sikrer man også, at uddannelserne kun skal være i gang, så længe der er et regionalt/lokalt behov.
3. Det er automatisk med til at skabe et godt samarbejde mellem de studerende, uddannelsesinstitutionerne og virksomhederne. Det er, når den studerende er færdig med studiet, yderst brugbart for alle parter, og det skaber samtidig et utraditionelt læringsmiljø, der er gavnligt for alle. Og så sikrer det naturligvis, at flertallet af de studerende bliver i området under og efter uddannelsen.

I Danmark er vi snart oppe på omkring 900 forskellige videregående uddannelser. Alligevel har vi jævnligt en diskussion om, hvorvidt vi uddanner rigtigt. Pop-up-uddannelsens måde at se på uddannelsesområdet fra et regionalt perspektiv sikrer netop, at vi uddanner de rigtige mennesker til de rigtige job. Staten slipper på den måde for at have en ung, arbejdsløs gående rundt, og virksomhederne uden for de store byer får den nødvendige arbejdskraft, som i sidste ende er afgørende for at sikre vækst i hele landet.

På samme måde sikrer pop-up-uddannelser, at vi hele tiden kan regulere uddannelserne efter, hvad der er efterspørgsel på fra virksomhedernes side. Markedet er ekstremt dynamisk, og det marked skal uddannelserne også kunne navigere og agere i. Pop-up-uddannelser kan kort sagt være med til at sikre målrettede løft i bestemte erhvervsområder i Danmark.

---

18 Berlingske: "Pop-up-uddannelser kan sikre akademikere til provinsen." 21. september 2015

5.2.2. Målret uddannelser til kvinder

En analyse fra Ugebrevet A4 viser, at mændene bliver efterladt i de såkaldte yderområder, fordi forholdsmæssigt flere kvinder drager mod de større byer for at tage en videregående uddannelse.¹⁹ Eksempelvis viser analysen, at Norddjurs Kommune har 35,4 % flere unge mænd end kvinder. Herefter følger Lemvig og Billund, hvor forskellen udgør omkring 30 %.

Det er en problematik, som man bør tage ganske alvorligt, og som blandt andet er opstået, fordi centraliseringen af de videregående uddannelser har ødelagt hele balancen i uddannelsessystemet. Stort set alle uddannelser med et vist bogligt snit er flyttet ind til de store byer, og dermed efterlader man de mere håndværksorienterede unge mænd tilbage.

Derfor er der også et stort behov for at få flere specialiserede uddannelses tilbud tilbage til områderne uden for de store byer, som specielt tiltaler kvinderne. Dette vil samtidig have en positiv effekt på problemet med ægtefællejobs, der i vid udstrækning skyldes, at der i de danske eksportvirksomheder er en meget stor overvægt af mænd i arbejdsstyrken.

5.3. Diskuter akkrediteringskravene

En undersøgelse foretaget af Danmarks Evalueringsinstitut viser, at uddannelsesinstitutioner, som laver forespørgsler på, om de må oprette nye udbud lokalt, ganske ofte har svært ved at opnå fuld akkreditering. Det skyldes primært, at de små udbud har svært ved at opfylde kravene om et tilfredsstillende videncmiljø og en tilpas bred undervisergruppe. Hvis vi skal sikre uddannelser i hele Danmark, er det derfor nødvendigt, at vi tager en diskussion omkring de forhold og enten ændrer i de måder, vi akkrediterer på, eller endnu bedre sikrer, at videncmiljøet er tilstrækkeligt. Det kan ske på flere måder.

Først og fremmest bør det i langt højere grad være et afgørende parameter, at der er tydelig efterspørgsel på en bestemt type uddannelse i et bestemt område. Derudover er det også afgørende, at man opfordrer uddannelsesinstitutionerne til øget samarbejde, så man på den måde kan opfylde kravene om et tilfredsstillende videncgrundlag og en tilpas bred undervisergruppe.

Flere steder forsøger man i dag at organisere sig ud af den problematik ved at slå flere lærerkollegier sammen på tværs af udbud - eksempelvis sygeplejeruddannelsen i Viborg og Thisted, hvor man opnåede akkreditering ved at slå lærerkollegierne sammen, så man er fælles om at dække hele området. Derudover vil det også styrke akkrediteringen af de mindre udbud, hvis man i endnu højere grad specialiserer og fokuserer på kerneområder inden for bestemte faglige områder. Et øget fokus på kerneområder vil kunne styrke de mindre udbudssteders videnc- og forskningsmiljø – specielt, hvis det sker i samarbejde med det eksisterende erhvervsliv i de bestemte områder.

Undersøgelsen fra Danmarks Evalueringsinstitut af kvaliteten på de små uddannelsesudbud, som vi redegjorde for i afsnit 4.3, tyder også på, at bekymringen om, hvorvidt kvaliteten i de små udbud er god nok, er overflødig. Det samme kan også konkluderes på baggrund af de positive erfaringer fra vores nabolande Norge og Sverige, som vi også har redegjort for tidligere.

---

19 Ugebrevet A4: "Unge kvinder forlader provinsen, mænd bliver tilbage." 27. januar 2016

Man kan på den baggrund stille det ganske simple spørgsmål, om vi ikke også på dette område som nation betragtet lider under en overdrevet tillid til og afhængighed af nogle forældede og forkerte regnemodeller, der altid viser, at stort er godt, og småt er skidt? I den virkelige verden er sandheden forbløffende ofte den modsatte.

6. Politisk opbakning

Folketingspolitikere har i 2016 ikke for alvor diskuteret behovet og mulighederne for at decentralisere flere videregående uddannelser. Tværtimod har regeringens sparekrav på uddannelsesområdet på i alt 8,7 mia. kr. frem til og med 2019 fået flere organisationer – heriblandt Danmark på Vippen – og uddannelsesinstitutioner til at påpege, at det i sidste ende kan gå ud over den regionale dækning af uddannelser.

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd har i en rapport slået fast, at regeringens sparekrav på uddannelsesområdet blandt andet betyder, at de videregående uddannelser frem til og med 2019 skal spare 3,3 mia. kr.²⁰ En besparelse, som kan betyde færre uddannelsespladser og færre institutioner uden for de store byer, fordi uddannelsesinstitutionerne enten modvilligt ser sig nødsaget til at samle tingene i større enheder, eller fordi deres egne regnearksmodeller viser, at der er penge at spare ved at samle tingene i større enheder i de store byer.

Et konkret eksempel på den problematik stammer fra Syddansk Universitet, hvor man i foråret 2016 så sig nødsaget til at lukke flere uddannelser i henholdsvis Sønderborg, Slagelse, Esbjerg, Kolding og Odense som direkte konsekvens af regeringens sparekrav. Her er det værd at bemærke, at de fire førstnævnte byer forholdsmæssigt blev ramt langt værre end storbyen Odense, hvilket, som omtalt i afsnit 2.3.2, har betydet, at eksempelvis Sønderborg har mistet 98 uddannelsespladser, mens Kolding i 2016 har mistet 68.

Det positive er dog, at folketingspolitikere er helt enige i, at der skal decentraliseres eller oprettes nye videregående uddannelser uden for de etablerede universitetsbyer.

I forbindelse med valgkampen i 2015 foretog Danmark på Vippen en stor spørgeskemaundersøgelse blandt folketingskandidaterne. Her svarede 82 % af kandidaterne ja til, at de i den kommende valgperiode vil arbejde for, at der kommer flere videregående uddannelser uden for de etablerede universitetsbyer.

Derudover spurgte Danmark på Vippen dem også om, hvilke konkrete uddannelsestilbud de vil arbejde for at placere uden for universitetsbyerne. Vi har herunder samlet et par af de svar, vi fik fra de kandidater, der ved denne rapport's udgivelse sidder i Folketinget²¹:

Ellen Trane Nørby (Venstre): ”Jeg synes, at uddannelserne skal placeres i de områder, hvor kompetencerne efterspørges. Fx kan vi oprette flere pladser på ingeniøruddannelserne i Esbjerg og Sønderborg.”

20 Arbejderbevægelsens Erhvervsråd: ”Regeringen tager milliarder fra uddannelse og giver til boligejere.” 3. oktober 2015

21 Det skal tilføjes, at vi naturligvis ikke ved, om de nævnte politikere internt i partierne har kæmpet for, at flere videregående uddannelser skal decentraliseres.

Pia Kjærsgaard (Dansk Folkeparti): ”Mange universiteter er trods alt blevet bedre til at lave uddannelser uden for de store byer, men det skal vi selvfølgelig være endnu bedre til.”

Mette Bock (Liberal Alliance): ”Jeg er opstillet i Sydjylland og har tidligere siddet i bestyrelsen for Syddansk Universitet (SDU). Universitetets struktur er den helt rigtige med tilbud i både Esbjerg, Kolding og Sønderborg. De mellemlange uddannelser skal også udbydes i både Vestjylland og Sønderjylland, ellers skævvrides Danmark endnu mere.”

Rasmus Nordqvist (Alternativet): ”Jeg mener ikke, at der skal ligge universiteter i alle byer, men det vil være en god idé at se på, hvordan vi kan sprede uddannelsesudbuddet mere ud. Det er ikke nødvendigvis store institutioner, der er det bedste.”

Sofie Carsten Nielsen (Radikale): ”Vi skal ikke oprette nye uddannelsesinstitutioner, men det giver god mening, at eksisterende institutioner udvider deres udbud med uddannelser, hvor der er lav ledighed.”

Johanne Schmidt-Nielsen (Enhedslisten): ”Vi vil arbejde for et udkantstaxameter til uddannelser i landdistrikterne. I Enhedslisten er vi imod centraliseringen af uddannelser i de store byer, hvilket betyder, at uddannelser i udkantsområderne må lukke. Det drejer sig f.eks. om lærer- og pædagogseminarier, som desværre mange steder er lukket. Derfor går vi også ind for et særligt udkantstaxameter, hvilket vil gøre det lettere for institutionerne at drive uddannelse flere steder i landet. Vi mener, at der skal være gode muligheder for at uddanne sig, ligegyldigt hvor man bor i Danmark.”

På baggrund af MF'ernes klare opbakning til at decentralisere flere videregående uddannelser regner Danmark på Vippen naturligvis med, at spørgsmålet bliver taget op i Folketinget, og at et bredt, politisk flertal bliver enige om at vedtage en langsigtet strategi for, hvordan vi sikrer uddannelsespladser i hele Danmark.

Danmark på Vippen tilbyder på den baggrund Folketingets partier at indgå i et konstruktivt samarbejde om at decentralisere og etablere flere videregående uddannelser uden for de fire store universitetsbyer.

© 2016 Danmark på Vippen.

Telefon: 91 89 80 90

E-mail: kontakt@danmarkpaavippen.dk

CVR: 36150610